

РОЗДІЛ V

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 343.13+ 34.037

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-70-1-169-176>

Бабенко Ірина Юріївна,

здобувач

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7871-093X>

ГАРАНТІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Статтю присвячено визначенню та систематизації гарантій прав та свобод учасників досудового кримінального провадження в межах сучасного законодавства України на стадії досудового розслідування та до його початку тощо. Установлено неузгодженість норм КПК під час визначення статусу деяких учасників кримінального провадження. Виокремлено групи гарантій учасників кримінального провадження.

Ключові слова: гарантії прав людини; кримінальне провадження; досудове розслідування; заявник; потерпілий; спеціаліст; понятий; викривач; учасник кримінального провадження; права людини.

Постановка проблеми. Норми Конституції України встановлюють, що права й свободи людини та їхні гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3), конституційні права й свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2 ст. 22). Окрім цього, громадяни мають рівні конституційні права й свободи та є рівними перед законом (ч. 1 ст. 24).

Найбільшої актуальності ці положення набувають у сфері кримінальних процесуальних відносин, коли держава застосовує до окремих осіб заходи примусу (затримання, тримання під вартою, відсторонення від посади й под.) та суттєво обмежує їхні права та свободи, виконуючи завдання кримінального провадження – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження [1, ст. 2].

Гарантуючи охорону прав людині, держава має дотримуватися балансу, щоб, з одного боку, кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, щоб ніхто не був підданий необґрунтованому процесуальному примусу й щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура за умови швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду.

У деяких ситуаціях, діючи в інтересах одного з учасників кримінального провадження та поновлюючи його втрачені або обмежені права, держава має суттєво обмежувати або позбавляти деяких прав іншого учасника. Саме через пошук розумного балансу та необхідність реального забезпечення прав учасників кримінального провадження, гарантованих Конституцією України та міжнародними конвенціями, ратифікованими нашою державою, це питання є актуальним як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із прийняттям КПК 2012 року виникла необхідність актуалізації досліджень у сфері гарантій прав людини на стадії досудового розслідування, тому науковці приділяють увагу питанню забезпечення прав людини на його різних етапах.

Окремі аспекти гарантій забезпечення прав осіб у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування розглядалися в працях О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, В. В. Рожнової, О. С. Старенького, О. Ю. Татарова, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, О. Ю. Хабло, С. С. Чернявського, А. В. Шевчишена, В. Ю. Шепітька, Д. О. Шумейка тощо. Водночас у їхніх роботах розглядалися лише загальні аспекти гарантування прав учасників кримінального провадження або торкалися тільки окремих аспектів проблеми.

Майже всі науковці розглядають права людини виключно на етапі досудового розслідування, залишаючи поза увагою етап, що передуює внесенню відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є визначення та систематизація гарантій прав та свобод учасників досудового кримінального провадження в межах сучасного законодавства України на стадії досудового розслідування та до його початку тощо.

Виклад основного матеріалу. Гарантії прав і свобод людини та громадянина – це необхідна передумова виконання суб'єктами правовідносин обов'язків, покладених на них для реалізації зазначених прав і свобод [2]. Гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених Конституцією можливостей до реальної дійсності [3, с. 53]. Це система умов, засобів і способів, що забезпечують усім і кожному рівні правові можливості для виявлення, набуття і реалізації своїх прав і свобод [4, с. 321].

Т. М. Добровольська вважає, що кримінально-процесуальними гарантіями є встановлені нормами кримінально-процесуального закону різні за своїм конкретним змістом засоби, які сукупно забезпечують особам, що беруть участь у справі, можливість реалізувати надані їм права [5, с. 133].

Найбільш традиційною є градація зазначених гарантій на загальні (загальносоціальні) та спеціальні (юридичні) [6, с. 14]. У теорії права також розрізняють два основних види гарантій: загальносоціальні та спеціально-соціальні (юридичні та організаційні) [7].

Набуваючи статусу учасника кримінального провадження, суб'єкти правових відносин отримують відповідні гарантії, які мають забезпечити рівні можливості для реалізації, захисту та поновлення їхніх прав.

Згідно з КПК України, кримінальне провадження включає стадію досудового розслідування, яке має чіткі розмежування в часі та, відповідно до встановлених норм, починається лише з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта; клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України) [1]. При цьому КПК передбачає, що деякі процедури та процесуальні дії можуть проводитися до початку зазначеної стадії кримінального провадження.

Ст. 3 КПК України визначає перелік, згідно з яким учасники кримінального провадження – це сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний

ний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник [1].

Кожен з учасників кримінального провадження набуває статусу на певному етапі та водночас отримує відповідні гарантії захисту своїх прав. Проте деякі з учасників набувають такого статусу ще до початку досудового розслідування та мають можливість їх застосовувати, на відміну від інших учасників, які можуть застосовувати свої права лише після внесення відомостей до ЄРДР. Керуючись цим принципом, гарантії прав учасників кримінального провадження (людини) можемо поділити на 2 групи:

- 1) гарантії прав людини в кримінальному провадженні до початку досудового розслідування;
- 2) гарантії прав людини на стадії досудового розслідування.

Так, до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР особа може набути статусу заявника, зокрема викривача, понятого та спеціаліста. Заявник фактично стає учасником кримінального провадження вже після подання заяви про вчинене кримінальне правопорушення та отримує певні специфічні права, згідно зі ст. 60 КПК України, а понятий стає суб'єктом відповідних прав та обов'язків лише під час проведення певних слідчих (розшукових) дій та складання відповідних процесуальних документів, але теж до початку досудового розслідування. Такі випадки мають місце під час проведення огляду місця події в невідкладних випадках – до внесення відомостей до ЄРДР.

Щодо процесуального статусу заявника, то КПК визначає, що це фізична або юридична особа, яка звернулась із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і *не є потерпілим* (курсив мій. – І. Б.) [1, ст. 60].

Відповідно, заявник – це особа, яка має відомості про кримінальне правопорушення та вже після внесення відомостей до ЄРДР може набути статусу свідка.

Відповідно до ч. 2 ст. 55 КПК України, права та обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого (курсив мій. – І. Б.). Отже, потерпілий набуває свого процесуального статусу вже з моменту подання заяви, а не з моменту внесення відомостей до ЄРДР, якому, відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України, може передувати проведення огляду місця події.

Таким чином, законодавець до початку досудового розслідування (до внесення відомостей до ЄРДР) наділяє процесуальними правами та обов'язками заявника, понятого, спеціаліста та потерпілого. Проте стосовно потерпілого ця позиція не узгоджується із ч. 1 ст. 56 КПК України, яка розпочинається словами *«протягом кримінального провадження потерпілий має право»* (курсив мій. – І. Б.).

Тому, набуваючи процесуального статусу потерпілого до внесення відомостей до ЄРДР, тобто до початку досудового розслідування, користуватися своїми процесуальними правами та обов'язками потерпілий має право лише після внесення відомостей до ЄРДР.

Аналогічно ч. 1 ст. 71 КПК України визначає, що спеціаліст у кримінальному провадженні може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду. У другій частині законодавець також констатує, що спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду. Отже, норми КПК фактично виключають можливість участі спеціаліста в огляді місця події, яке проводиться до

внесення відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування, та користуватися своїми правами.

Відповідно, законодавцю доцільно надати тлумачення категорії «початок досудового розслідування», урахувавши момент його фактичного започаткування – проведення огляду місця події, або юридичний момент – унесення відомостей до ЄРДР.

Окрім цього, чинний КПК України оминає питання визначення та виокремлення прав понятого. Водночас ст. 22 КПК України 1961 р. правом понятого визначала можливість знати, для участі в провадженні яких виконавчих дій його запрошено, на підставі якого виконавчого документа вони провадяться, а також робити зауваження із приводу провадження виконавчих дій. Уважаємо доцільним доповнити гл. 5 КПК України та визначити права понятого.

Також у нормативних документах немає єдиного визначення статусу викривача.

Закон України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) визначає, що *викривач* – це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, учинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю в передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання [8].

Проте КПК України надає інше визначення, згідно з яким *викривач* – це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.

Ця норма також має бути переглянута законодавцем та набути єдиного офіційного тлумачення.

Уважаємо, що *гарантіями прав людини, що функціонують до внесення відомостей до ЄРДР* мають бути:

- процедурна форма;
- правовий статус;
- загальні засади судочинства;
- прокурорський нагляд;
- судовий та відомчий контроль;
- юридична відповідальність (курсив мій. – І. Б.).

Особливістю цих гарантій є їхнє унормування не тільки змістом КПК України, а й положеннями інших нормативно-правових актів (у тому числі підзаконних нормативно-правових актів) національного законодавства. Наприклад, процедурна форма прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, закріплена в розділі II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100) [9]. Окрім цього, заяви та повідомлення, за якими прийнято рішення відповідно до Закону України «Про звернення громадян» або Кодексу України про адміністративні правопорушення, надаються для ознайомлення за письмовим зверненням органів прокуратури. Таким чином, заяви перевіряють на наявність у них повідомлень про кримінальні правопорушення та законність їхнього невнесення до ЄРДР. Також положення про прокурорський нагляд за органами, що провадять досудове слідство, закріплені в Законі України «Про прокуратуру» (п. 3 ч. 1 ст. 2) [10].

До того ж у чинному КПК України істотно розширені функції судового контролю за органами досудового розслідування, основною метою якого є забезпечення законних прав та інтересів учасників кримінального провадження. Таке нововведення О. Кучинська вважає одним із найбільш демократичних аспектів нового КПК [11].

Гарантіями прав людини на досудовому розслідуванні є:

- кримінальна процесуальна форма досудового розслідування;
- кримінальний процесуальний статус учасників досудового розслідування;
- засади досудового кримінального провадження;
- нагляд прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням;
- судовий та відомчий контроль за досудовим розслідуванням;
- кримінальна та кримінальна процесуальна відповідальність учасників досудового розслідування (курсив мій. – *І. Б.*).

Відмінністю вказаних гарантій від попередніх полягає в тому, що вони регулюються нормами КПК України.

До речі, суб'єктами цієї групи прав можуть бути учасники кримінального провадження тільки після початку досудового розслідування та набуття кожним із них певного процесуального статусу. Виняток складає заявник, який після внесення відомостей до ЄРДР має змінити свій статус (як-от набути статусу свідка або ін.).

Традиційно увага науковців та правозахисників більш прикута до другої групи прав, бо вважається, що саме на цьому етапі кримінального провадження права людини найбільш уразливі та внаслідок різних обставин порушуються найчастіше.

Проте, згідно зі щорічною доповіддю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні, протягом 2018 року до нього надійшло 273 повідомлення щодо невнесення відомостей до ЄРДР, за якими до органів прокуратури надіслано 72 листи. Лише в 7 випадках за результатами проведених органами прокуратури перевірок унесено відомості до ЄРДР, в інших випадках Уповноваженому повідомлено, що не виявлено підстав для внесення відомостей до ЄРДР та проведення досудового розслідування [12, с. 34]. Для порівняння, у 2018 році зі скаргами про порушення прав на стадії досудового розслідування до омбудсмена звернулося 2 094 особи. Тобто відсоток скарг на порушення прав людини до початку досудового розслідування складає більше 13 %. На нашу думку, ця група прав також потребує належної уваги з боку науковців та правозахисних органів.

Розглянувши кожен із груп, ми дійшли висновку, що гарантії прав людини в кримінальному провадженні, що реалізуються до початку досудового розслідування, порівняно з гарантіями, що діють на стадії досудового розслідування, є більш спеціальними та використовуються лише на стадії досудового розслідування.

Наприклад, у КПК закріплено право підозрюваного заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо. Проте реалізувати це право можна тільки за умови настання певних обставин – унесення відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування. Або слідчий органу досудового розслідування має право проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених КПК України. При цьому слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, тобто скористатися цим правом слідчий може лише після внесення відомостей до ЄРДР (курсив мій. – *І. Б.*). Це означає, що зазначені права дають можливість учасникам провадження сприяти процесу реалізації, захисту та поновленню своїх прав і свобод.

Разом із тим гарантії прав людини, що розповсюджуються на етап кримінального провадження до початку досудового розслідування можуть також діяти щодо інших видів юридичних процесів, зокрема адміністративного, цивільного або господарського проваджень.

До особливостей гарантій прав людини на стадії досудового розслідування доцільно зарахувати також те, що вони закінчують свою дію разом з остаточним прийняттям рішення щодо кримінального провадження, яке не підлягає оскарженню. У цьому випадку учас-

ники кримінального провадження втрачають свій процесуальний статус та мають бути поновлені у своїх правах у разі їхніх обмежень або припинити користуватися спеціальними правами, якими вони були наділені, користуючись відповідним статусом.

Висновки. Таким чином, ураховуючи викладене вище, гарантії прав людини на досудовому кримінальному провадженні можна поділити на такі групи:

а) гарантії прав людини в кримінальному провадженні до початку досудового розслідування;

б) гарантії прав людини на стадії досудового розслідування.

При цьому гарантії прав людини в кримінальному провадженні, що реалізуються до початку досудового розслідування, порівняно з гарантіями, що діють на стадії досудового розслідування, є більш спеціальними та використовуються насамперед на стадії досудового розслідування.

До того ж гарантії прав людини, що розповсюджуються на етап кримінального провадження до початку досудового розслідування, можуть також діяти стосовно інших видів юридичних процесів, зокрема адміністративного, цивільного або господарського проваджень.

Однак неузгодженість окремих норм КПК призводить до того, що потерпілий, набуваючи свого процесуального статусу під час подання заяви про кримінальне правопорушення, отримує гарантії його забезпечення лише в межах кримінального провадження, а не до його початку.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України станом на 13.03.2020 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 06.03.2020).
2. Енциклопедія сучасної України. Гарантії прав і свобод людини та громадянина. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=28680 (дата звернення: 06.03.2020).
3. Александренко О. В., Кузьмічова Є. В. Гарантії забезпечення охорони професійної таємниці в кримінальному процесі. *Юридична наука*. 2013. № 12/2013. 304 с.
4. Перевалов В. Д. Теория государства и права : учебник и практикум для прикладного бакалавриата. 5-е изд., перераб. и доп. Москва : издательство «Юрайт», 2016. 341 с.
5. Добровольская Т. Н. Гарантии прав граждан в советском уголовном судопроизводстве. *Советское государство и право*. 1980. № 2. С. 133.
6. Волчанская А. Н. Государственные гарантии защиты прав человека в России: теоретико-правовой аспект : автореф. дис. на соиск. уч. ст. канд. юр. наук : 12.00.01. Саратовская государственная юридическая академия. Саратов : 2013. 26 с.
7. Панасюк О. В. Сутність та види гарантій забезпечення законності і дисципліни в органах Державної податкової служби України. *Форум права*. 2010. № 3. С. 338–343.
8. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (із змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 06.03.2020).
9. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19> (дата звернення: 06.03.2020).
10. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 06.03.2020).
11. Кучинська О. Гарантії забезпечення прав учасників кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Слово Національної школи суддів України*. № 1 (1). 2012. С. 71.
12. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Київ : 2018. 136 с.

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy stanom na 13.03.2020 r. № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws.show.4651-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17) (data zvernennia: 06.03.2020). [in Ukrainian].
2. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. Harantii prav i svobod liudyny ta hromadianyna. Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. [Encyclopedia of modern Ukraine. Guarantees of human and citizen's rights and freedoms]. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=28680 (data zvernennia: 06.03.2020). [in Ukrainian].
3. Aleksandrenko, O. V., Kuzmichova, Ye. V. (2013). Harantii zabezpechennia okhorony profesiinoi taiemnytsi v kryminalnomu protsesi [The guarantee of guard of professional secret is in criminal process]. *Yurydychna nauka*. № 12/2013. 304 s. [in Ukrainian].
4. Perevalov, V. D. (2016). Teoriya gosudarstva i prava : uchebnyk i praktikum dlya prikladnogo bakalavriata [Theory of state and law: textbook and workshop for applied undergraduate]. 5-e izd., pererab. i dop. Moskva : Izdatel'stvo YUrajt, 2016. 341 s. [in Russian].
5. Dobvol'skaya, T. N. (1980). Garantii prav grazhdan v sovetskom ugovnom sudoproizvodstve [Guarantees of the rights of citizens in Soviet criminal proceedings]. *Sovetskoe gosudarstvo i pravo*. № 2. S. 133. [in Russian].
6. Volchanskaya, A. N. (2013). Gosudarstvennye garantii zashchity prav cheloveka v Rossii: teoretiko-pravovoy aspekt: avtoref. dis. na soisk. uch. st. kand. yur. nauk : 12.00.01. [State guarantees for the protection of human rights in Russia: theoretical and legal aspect]. Saratovskaya gosudarstvennaya yuridicheskaya akademiya. Saratov. 26 s. [in Russian].
7. Panasiuk, O. V. (2010). Sutnist ta vydy harantii zabezpechennia zakonnosti i dystsypliny v orhanakh Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy [The essence and types of guarantees for ensuring of equality and discipline in the bodies of the State Tax Service of Ukraine]. *Forum prava*. № 3. S. 338–343. [in Ukrainian].
8. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1700-VII (iz zminamy ta dopovnenniamy) [On the prevention of corruption]. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws.show.1700-18](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show.1700-18) (data zvernennia: 06.03.2020). [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia yedynoho obliku v orhanakh (pidrozdilakh) politsii zaiav i povidomlen pro kryminalni pravoporushennia ta inshi podii: nakaz MVS Ukrainy vid 08.02.2019 № 100 [On approval of the procedure of maintaining of the unified registration in the bodies (units) of police and reports about criminal offenses and other events]. URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws.show.z0223-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show.z0223-19) (data zvernennia: 06.03.2020). [in Ukrainian].
10. Pro prokuraturu : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № № 1697-VII [On the Prosecutor's Office]. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws.show.1697-18](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show.1697-18) (data zvernennia: 06.03.2020). [in Ukrainian].
11. Kuchynska, O. (2012). Harantii zabezpechennia prav uchasykiv kryminalnoho provadzhennia za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy [Guarantees of ensuring of the rights of participants in criminal proceedings according to the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy*. № 1 (1). S. 71. [in Ukrainian].
12. Shchorichna dopovid Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny pro stan doderzhannia ta zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini [Annual report of the Ombudsman on the status of observance and protection of human and citizen's rights and freedoms in Ukraine]. Kyiv : 2018. 136 s. [in Ukrainian].

Babenko Iryna,

aspirant

(Donetsk Law Institute of the MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7871-093X>

GUARANTEES OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS AT THE STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION

The article is devoted to the definition and systematization of guarantees of the rights and freedoms of participants in criminal proceedings within the framework of modern legislation of Ukraine at the stage of pre-trial investigation and before it begins. There was established inconsistency of the norms of the Code of Criminal Procedure in determining of the status of some participants in criminal proceedings. There were distinguished groups of guarantees for participants in criminal proceedings. While guaranteeing the pro-

tection of human rights, the state must maintain a balance so that, on the one hand, everyone who has committed a criminal offense is held accountable in accordance with the extent of his or her guilt. On the other hand not a single innocent person is accused or convicted, so that no person is subjected to unjustified procedural compulsion and so that a proper legal procedure is applied to each participant in criminal proceedings on condition of fast, complete and impartial investigation and trial. In some situations, acting in the interests of one of the participants in criminal proceedings and renewing his or her lost or limited rights, the state should significantly limit or deprive some of the rights of another participant. Searching for a reasonable balance and the need for real enforcement of the rights of participants in criminal proceedings guaranteed by the Constitution of Ukraine and the International Conventions, ratified by our state, we considered the issue of guarantees of the rights and freedoms of participants in criminal proceedings in a theoretical aspect.

Key words: *guarantees of human rights; criminal proceedings; pre-trial investigation; applicant; victim; specialist; witness of an investigative action; whistleblower; participant in criminal proceedings; human rights.*

Надійшла до редколегії 20.02.2020